



**ULBS**

Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu

Școala doctorală interdisciplinară

Domeniul de doctorat: **TEOLOGIE**

## **TEZĂ DE DOCTORAT**

Viața Bisericii Primare (sec. I-IV). Model de identificare corectă a învățaturii creștine în contemporaneitate

**doctorand:**

Danco Nicolae

**Conducător Doctorat:**

Pr. Prof. Univ. Dr. Nicolae Chifăr

## Cuprins

<b>CUPRINS.....</b>	<b>1</b>
<b>MOTIVAȚIE.....</b>	<b>5</b>
<b>INTRODUCERE GENERALĂ.....</b>	<b>6</b>
<b>Tema.....</b>	<b>7</b>
<b>Scopul.....</b>	<b>8</b>
<b>Structura.....</b>	<b>8</b>
<b>Stadiul cercetării.....</b>	<b>10</b>
<b>CAPITOLUL I: Biserica și statul roman în primele patru secole.....</b>	<b>12</b>
<b>I. 1. Întemeierea creștinismului.....</b>	<b>12</b>
I. 1. 1. Hristos – începutul creștinismului.....	12
I. 1. 1. 1. Descriere istorică a lui Iisus Hristos.....	13
I. 1. 1. 1. 1. Mărturii iudaice și apocrifele.....	14
I. 1. 1. 1. 2. Mărturiile scrierilor păgâne.....	15
I. 1. 1. 2. Activitatea misionară a Mântuitorului Iisus Hristos.....	16
I. 1. 2. . Întemeierea Bisericii și primele comunități creștine.....	20
I. 1. 2. 1. Răspândirea creștinismului în perioada primară.....	21
I. 1. 2. 1. 1. Comunitățile creștine .....	23
<b>I. 2. Crestinismul sub asuprire păgână.....</b>	<b>26</b>
<b>I. 2. 1. STATUL PĂGÂN ȘI CREȘTINII.....</b>	<b>28</b>
I. 2. 1. 1. Atitudinea Împăraților romani față de creștini.....	30
I. 2. 1. 1. 1. Persecuțiile până la Dioclețian și urmașii lui.....	30
I. 2. 1. 1. 2. Încetarea persecuțiilor.....	45

I. 2. 1. 2. Atitudinea Bisericii și a creștinilor față de autoritățile păgâne.....	48
I. 2. 1. 2. 1. Martirii în fața martiriului și al judecătorilor.....	52
<b>I. 3. Răspândirea și dezvoltarea creștinismului în timpul persecuțiilor.....</b>	<b>55</b>
I. 3. 1. Extinderea creștinismului.....	56
I. 3. 2. Catacombele.....	60
I. 3. 3. Arta creștină.....	62
<b>I. 4. LIBERTATEA CREȘTINILOR.....</b>	<b>65</b>
I. 4. 1. Împăratul eliberator - Constantin cel Mare.....	65
II. 4. 1. 1. Edictul de la Mediolanum.....	67
II. 4. 1. 2. Măsuri politice în favoarea creștinilor.....	68
<b>CAPITOLUL II: VIATA BISERICII CREȘTINE ÎN PERIOADA PRIMARĂ.....</b>	<b>72</b>
<b>II. 1. CULTUL CREȘTIN PRIMAR.....</b>	<b>72</b>
II. 1. 1. În perioada apostolică.....	74
II. 1. 2. În perioada post-apostolică.....	76
II. 1. 3. Săvârșitorii cultului.....	78
II. 1. 4. Locașul de cult primar.....	80
<b>II. 2. ÎNVĂȚĂTURI DE CREDINȚĂ ÎN BISERICA PRIMARĂ.....</b>	<b>82</b>
II. 2. 1. Botezul.....	82
II. 2. 2. Euharistia.....	87
II. 2. 3. Preoția Sacramentală.....	89
II. 2. 4. Semnul Crucii.....	92
II. 2. 5. Preacinstirea Maicii Domnului și cinstirea sfinților.....	93
II. 2. 6. Serbarea Duminicii.....	99
II. 2. 7. Cinstirea icoanelor.....	101
<b>II. 3. TULBURĂRI ÎN SÂNUL BISERICII PRIMARE.....</b>	<b>104</b>
II. 3. 1. Ereziile primare.....	105

II. 3. 1. 1. Simon Magul.....	105
II. 3. 1. 2. Iudaizantii.....	106
II. 3. 1. 3. Iudeo-gnosticii.....	107
II. 3. 1. 4. Gnosticismul și ramurile lui.....	108
II. 3. 1. 5. Ereziile, schisme și dispute creștine .....	109
II. 3. 2. Combaterea ereziilor prin Sinoade locale și Ecumenice.....	116
II. 3. 2. 1. Sinoadele locale.....	117
II. 3. 2. 2. Primele două Sinoade Ecumenice.....	118
<b>CAPITOLUL III: NEOPROTESTANTISMULUI ÎN ISTORIA</b>	
<b>CREȘTINISMULUI.....</b>	<b>123</b>
<b>III. 1. NAȘTEREA PROTESTANTISMULUI DIN CATOLICISM.....</b>	<b>125</b>
<b>III. 2. PROTESTANTISMUL – IZVOR AL NAȘTERII CULTELOR</b>	
<b>NEOPROTESTANTE.....</b>	<b>127</b>
<b>III. 3. NEOPROTESTANTISMUL ÎN ȚARA NOASTRĂ.....</b>	<b>129</b>
III. 3. 1. Organizarea cultelor neoprotestante.....	131
III. 3. 1. 1. Cultul Baptist.....	132
III. 3. 1. 2. Cultul Penticostal.....	134
<b>III. 4. ÎNVĂȚĂȚURA ȘI MANIFESTAREA PRACTICĂ A</b>	
<b>NEOPROTESTANTISMULUI.....</b>	<b>137</b>
III. 4. 1. Doctrina neoprotestantă.....	138
III. 4. 1. 1 Biserica.....	140
III. 4. 1. 2. Tradiția ortodoxă/tradiția neoprotestantă.....	142
III. 4. 1. 3 Tainele/Simbolurile.....	144
III. 4. 1. 3. 1. Botezul.....	145
III. 4. 1. 3. 2. Cina Domnului.....	153
III. 4. 1. 4. Preoția universală/Preoția sacramentală.....	159
III. 4. 1. 5. Maica Domnului și sfinții în neoprotestantism.....	161
III. 4. 1. 6. Semnul Crucii și icoanele.....	164

III. 4. 2. Manifestarea practică a cultelor neoprotestante.....	168
III. 4. 1. Rânduiala cultului duminical.....	169
III. 4. 2. Vorbirea în limbi a Cultului Penticostal.....	172
III. 4. 3. Rânduiala „ierurgiilor” și al sărbătorilor.....	174
III. 4. 2. 1. Însmormântarea .....	175
III. 4. 2. 2. Sfințirea caselor de cult.....	177
III. 4. 2. 3. Alte practici neoprotestante.....	178
<b>III. 5. DIFERENȚE ȘI ASEMĂNĂRI ÎNTRE BISERICA PRIMARĂ ȘI NEOPROTESTANTISM.....</b>	<b>181</b>
<b>III. 6. DOCTRINE COMUNE: ORTODOXIE/NEOPROTESTANTISM.....</b>	<b>183</b>
<b>III. 7. NEOPROTESTANTISMUL CA EXEMPLU.....</b>	<b>184</b>
III. 7. 1. Exemple păgâne de virtute în Biblie.....	185
III. 7. 2. Misiunea neoprotestantă în contemporaneitate.....	187
III. 7. 2. 1. Practici misionare neoprotestante.....	189
III. 7. 2. 2. Metode de răspândire a credinței neoprotestante.....	191
<b>STUDIUL DE CAZ.....</b>	<b>192</b>
<b>CONCLUZII FINALE.....</b>	<b>201</b>
<b>BIBLIOGRAFIE.....</b>	<b>206</b>
<b>ABREVIERI.....</b>	<b>218</b>
<b>ANEXE.....</b>	<b>219</b>
<b>CURRICULUM VITAE.....</b>	<b>235</b>



Lucrarea de față, cu tema „*Viața Bisericii Primare (sec. I-IV). Model de indentificare corectă a învățaturii creștine în contemporaneitate*”, doresc să fie văzută de către cititor ca un „filtru”, care să-l ajute să identifice care este interpretarea corectă a învățaturii lui Hristos, de-a lungul timpului, dar și din zilele noastre, interpretare care trebuie neapărat să aibă o continuitate neîntreruptă de două mii de ani. De asemenea, această temă îl va ajuta pe orice creștin să facă deosebire între „tradițiile bisericești”, care în unele zone fac parte din cultul practic al comunității și Tradiția adevărată a Bisericii care susține de fapt interpretarea învățăturilor de credință creștină.

Prin tema abordată am încercat să prezint în ce măsură creștinismul prezentat astăzi, ca ofertă din partea mai multor culte, se regăsește în creștinismul primar. Nu poate nimeni afirma, de exemplu, că interpretarea pe care o dau ortodocșii, penticostalii, baptiștii învățăturilor de credință este adevărată, dacă ea nu se regăsește de-a lungul istoriei în Biserică. Dacă interpretarea unei doctrine creștine, deși este susținută cu texte scripturistice, nu este regăsită în Biserica Primară, aceasta dovedește că interpretarea ei fie este greșită, fie cel ce o face are un anumit interes.

Consider că tema tratată este o temă care răspunde în mare parte problemelor zilelor noastre legate de credință. Aceasta îi va ajuta pe credincioșii ortodocși să aibă un răspuns atunci sunt acuzați de credincioșii cultelor neoprotestante, în necunoștință de cauză, de anumite practici și ritualuri nebiblice, care automat sunt catalogate ca „închinări la idoli”. Tema răspunde întrebărilor neoprotestanților, dar în același timp vine să-i întărească și pe credincioșii ortodocși în propria lor credință.

Nu doresc ca lucrarea de față să fie văzută că o cercetare de combatere a practicilor și doctrinelor neoprotestante, ci, din contră, cunoscând viața Bisericii primare, ne putem da seama care este Tradiția reală a Bisericii și astfel să renunțăm la acele „tradiții” care nu au nimic de-a face cu trăirea autentică creștină în Biserică, iar neoprotestanții care îl caută cu adevărat pe Dumnezeu își vor putea da seama că multe dintre practicile lor nu se regăsesc la primii creștini, și astfel, ar trebui să le ridice un semn de întrebare privind calitatea interpretărilor biblice.

Principalul scop pe care l-am urmărit în tratarea fiecărui capitol și subcapitol al lucrării este acela că m-am străduit foarte mult ca fiecare idee tratată să fie asemenea răspunsurilor pe care eu le-am găsit atunci de când am început să descopăr scrierile primare ale creștinilor, răspunsuri care pe mine m-au convins de adevărul Bisericii Ortodoxe. Nu putem crede orbește în interpretările actuale ale „prorocilor vremurilor de acum”, trecând cu vederea operele creștine din primele patru secole. Aceste scrieri care au fost realizate de oameni devotați lui

Hristos și Bisericii Lui, creștini dispuși să renunțe la propria viață pentru a dovedi că ei cred cu adevărat ceea ce propovăduiesc, mulți dintre ei primind moarte martirică.

Un alt scop principal urmărit în această lucrare este și acela de a cunoaște neoprotetismul din interiorul lui. Pentru a atinge acest scop am luat mai multe interviuri pastorilor, și profesorilor de teologie neoprotetanți, ba chiar și președintelui Uniunii Baptiste din România. Astfel am putut să aflu că teologia neoprotetantă a evoluat foarte mult, și aceasta în special datorită școlilor teologice. Nu putem blama credința lor înainte de ai cunoaște. La fel se întâmplă și din partea lor, atunci când vorbesc de anumite practici ortodoxe, doar din auzite, fără a cunoaște în realitate adevărata învățătură ortodoxă

Primul capitol „*Biserica și statul roman în primele patru secole*”, ne prezintă începutul creștinismului, care îl are ca izvor pe Însuși Dumnezeu întrupat, în persoana Mântuitorului Iisus Hristos. Creștinismul reușește să se dezvolte și să se extindă foarte mult, chiar dacă trebuia să facă acest lucru într-o societate dominată de păgâni și evrei, care nu doresc să-l primească pe Iisus Hristos ca Mesia cel adevărat. Primele comunități crestine reușesc să supraviețuiască, deși prigonite până la moarte, la început de către evrei, iar mai apoi de către statul roman păgân, care în multe cazuri interzicea existența acestora și implicit creștinismul în general.

Prigoana prevestită de Iisus Hristos este depășită și învinsă prin credința sinceră a creștinilor. Majoritatea creștinilor au înțeles că nu viața aceasta este importantă, cu toate că li se promiteau multe înlesniri de către prigonitori dacă se lepădau de creștinism, ci viața adevărată este cea veșnică din împărăția lui Dumnezeu. Această credință a reușit să-i învingă pe toți prigonitorii, creștinii dovedind prin stăruința lor mărturisitoare, că sunt liberi și că nu pot fi constrânși de nimeni și nimic. Credința sinceră, a reușit să-i cucerească și pe păgânii simpli, dar și pe cei care dețineau funcții publice importante, după convertire putând să-l urmeze pe Hristos și să renunțe la toate bogățiile și onorurile societății. Este foarte important să știm că tocmai sub presiunea ororiilor din timpul persecuțiilor, creștinismul se dezvoltă foarte mult, având ca modele pe sfinții martiri, care au început să fie cinstiți din această perioadă și dați ca exemplu de mărturisire, în fiecare an la data morții lor. Așa au apărut basilici construite pe mormintele acestora, pentru ca jertfa lor să rămână în amintirea comunității.

Cu toate că era prigonită, Biserica a continuat să-i poarte în rugăciune pe stăpânitorii vremelnici ai statului, știind că puterea acestora este îngăduită de Dumnezeu. Nu a ripostat cu aceeași atitudine, ci de multe ori a dat un răspuns prin scrierile apologetilor, care arătau ce este de fapt creștinismul și că toate acuzele îndreptate împotriva lor sunt nefondate și false. Astfel cu ajutorul acestor scrieri, reușim să aflăm foarte multe detalii legate de viața și cultul creștinismului primar.



Arta creștină se dezvoltă în perioada aceasta, în special datorită apariției catacombelor. Acestea au fost special create pentru a proteja trupurile martirilor și ale creștinilor în general, care puteau fi profanate de către păgâni. În aceste galerii subterane iconografia creștină a cunoscut o evoluție surprinzătoare, având în special un rol didactic. Toate scenele reprezentate din Vechiul și Noul Testament, aveau scopul de a transmite privitorului sentimentul pocăinței, al nădejzii în iertarea lui Dumnezeu, dar și siguranța venirii momentului plecării din această lume.

Catacombele adăpostesc cele mai vechi reprezentări ale Mântuitorului Iisus Hristos, Maica Domnului, Apostolilor etc. Reprezentările iconografice nu erau cinstitute și nici nu era un cult al icoanelor precum cel de astăzi.

Creștinismul obține libertatea de exprimare în public după emiterea Edictului de la Milan (313), prin mijlocirea împăratului Constantin cel Mare, care o dată cu urcarea pe tron se arată deschis față de religia creștină. Cu toate că exprimarea creștină în societate primește dreptul de manifestare, viața duhovnicească a creștinilor nu se mai ridică la același nivel ca al celor din timpul prigoanei. Începând din secolul al IV-lea, creștinismul se răspândește tot mai mult, devine administrativ tot mai bine organizat și cu o teologie mult mai bine exprimată, datorită marilor ierarhi din acest secol.

Cel de-al doilea capitol „*Viața Bisericii creștine în perioada primară*”, prezintă în mare parte evoluția creștinismului din punct de vedere cultic dar și doctrinar. Este foarte important să observăm această evoluție, pentru că doar așa putem vedea astăzi interpretarea corectă, atât al cultului, cât și cel al doctrinei creștine. Nu putem vorbi astăzi de un cult și o doctrină, ca fiind corecte, dacă acestea nu se regăsesc la urmașii apostolilor în primele secole de creștinism.

Creștinismul a reușit să se extindă în întreaga lume prin apostolii și ucenicii acestora. Este foarte important să înțelegem că acele comunități creștine primare au fost organizate și conduse de către urmașii apostolilor, pe baza unei învățături creștine primite prin viu grai și nu în scris. Desigur au apărut evangheliile și epistolele apostolilor, însă multiplicarea lor în timpul respectiv, nu era posibilă cu atâta ușurință ca în zilele noastre și tocmai de aceea în cea mai mare parte, creștinii și comunitățile lor se ghidau după învățăturile creștine, pe care întăistătorii lor le-au primit direct de la apostoli sau de la ucenicii acestora. Epistolele apostolilor au apărut nu ca un scurt catehism, ci ca răspuns la problemele ivite în anumite comunități creștine. Probleme legate de neînțelegerea corectă a mesajului evanghelic primit sau de faptul că anumite comunități creștine nu au mai respectat învățăturile primite de la apostoli. Apostolii nu au întemeiat comunități creștine pe baza unor scrieri care să trateze creștinismul din toate punctele de vedere. De aceea doar în epistola către corinteni vom găsi



tratat subiectul euharistiei, în epistola către tesaloniceni detalii despre cea de-a doua venire a Domnului etc., aceasta nu înseamnă că celelalte comunități creștine nu știau de aceste învățături. De aceea este foarte important să vedem cum au înțeles comunitățile creștine primare, învățăturile apostolilor și cum le-au transmis mai departe. Aceste informații le putem avea doar dacă studiem scrierile creștine de după anul 100, care și ele la rândul lor nu sunt scrieri speciale alcătuite pentru a prezenta cultul și doctrina creștină în detaliu. Însă cu toate acestea, din ele ne putem da seama în mare parte, cum era organizat cultul și cum era explicată doctrina creștină în respectiva perioadă. Tocmai de aceea văd Biserica Primară ca un „filtrul” care îmi arată astăzi cultul și doctrina corectă. Pentru a înțelege acest mecanism, trebuie să înțelegem că învățătura creștină a plecat de la o singură persoană, Iisus Hristos, și că a fost răspândită în lume prin cei doisprezece Apostoli în zone geografice diferite. Aici intervine Biserica Primară ca filtru. Dacă o învățătură creștină din zilele noastre este regăsită în scrierile creștine primare, din zone geografice diferite, unde au activat apostoli diferiți, înseamnă că respectiva învățătură are aceeași sursă, Iisus Hristos. Astfel ne putem da seama care sunt tâlcuirile corecte ale învățăturii cuprinse în Scriptură. Dacă explicațiile date astăzi doctrinei biblice nu se regăsesc în viața primilor creștini, înseamnă că nu acesta a fost scopul mesajului transmis de apostoli prin scrierile lor.

Un detaliu important din această perioadă este că pe lângă prigonirea venită din exteriorul creștinismului, Biserica a trebuit să lupte și cu ereticii și ereziile ivite în sânul ei. Probleme ivite în cea mai mare parte datorită interpretărilor greșite ale Scripturii, la care se adaugă și orgoliul personal al interpreților. Biserica având model scripturistic, Sinodul de la Ierusalim din anul 50, a reușit să combată și să prezinte adevărata învățătură creștină, ghidându-se după un principiu onest și realist. Interpretare biblică poate fi socotită ca fiind adevărată, dacă se regăsește în Scriptură și dacă a fost propovăduită de către Biserică, pretutindeni și dintotdeauna. Dacă interpretarea se regăsește izolat, doar la o anumită sectă sau grupare creștină, fără a fi regăsită în universalitatea creștinismului primar, poate fi socotită ca fiind falsă.

Ultimul capitol „*Neoprotestantismul în istoria creștinismului*”, prezintă apariția și evoluția în istoria creștină a două denominațiuni, baptistă și pentecostală din țara noastră. Scopul acestui capitol este doar de a prezenta comparativ detalii legate de organizare, cult și doctrină a acestor două grupări creștine, cu cele regăsite în creștinismul primar.

Tratarea acestui subiect, nu urmărește o combatere a învățăturilor acestor culte, ci din contră o cunoaștere mult mai temeinică a acestora în vederea trecerii lor prin „*filtrul Bisericii primare*”. Cu toate că în doctrina lor, Tradiția (=cultul și doctrina propovăduită în Biserica

Primară) nu are o valoare importantă, deși este studiată în teologia neoprotestantă, este adusă de multe ori ca exemplu pentru a combate o învățătură din Biserica istorică. Tradiția nu este folosită în mediul neoprotestant, pentru că aceasta nu susține tâlcuirea lor dată anumitor învățături și practici biblice.

Cu toate că multe din învățăturile ortodoxe sunt combătute ca fiind nebiblice, ele sunt puse în practică de neoprotestanți sub o altă formă. Ei combat preoția sacramentală ortodoxă, susținând preoția universală. Însă în cultul lor sunt prezente trepte ierarhice de conducere (pastor, prezbiter și diacon), trepte care nu pot fi practicate de orișicine, ci doar de acele persoane care primesc punerea mâinilor colegiului de pastori regionali sau locali (în cazul treptelor inferioare). Nu oricine are dreptul să săvârșească Cina, Botezul sau alte servicii religioase, ci doar acele persoane consacrate prin punerea mâinilor. Toate acestea demonstrează că preoția universală neoprotestantă este de fapt preoția sacramentală ortodoxă, explicată cu alți termeni.

Pe lângă faptul că sunt multe diferențe între doctrina și cultul neoprotestant și cel ortodox, foarte multe practici misionare și organizatorice sunt frumoase și bune, putând fi luate ca exemplu și în ortodoxie, bineînțeles propovăduite în duh ortodox.